

Міжнародні юридичні науково-практичні Інтернет-конференції
«АКТУАЛЬНА ЮРИСПРУДЕНЦІЯ»

LEGAL ACTIVITY

**«ПРАВОТВОРЧА ТА ПРАВОЗАСТОСОВЧА
ДІЯЛЬНІСТЬ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА,
ПРОФЕСІЙНИЙ ДОСВІД»**

**Збірник матеріалів Міжнародної юридичної
науково-практичної Інтернет-конференції**

Тези наукових доповідей

(3 березня 2015 року)

www.LegalActivity.com.ua

**Україна
Київ – 2015**

УДК 340.11
ББК 67.9 (4Укр)
П 68

П 68 Правотворча та правозастосовча діяльність: теорія, практика, професійний досвід: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 3 березня 2015 року. Тези наукових доповідей. – К., 2015. – 176 с.
ISBN 978-966-457-200-4

У збірник увійшли тези наукових доповідей з актуальних проблем юриспруденції, які оприлюднені 3 березня 2015 року на Інтернет-сторінках сайту www.LegalActivity.com.ua, де додатково можна ознайомитися з відгуками, коментарями та науковими дискусіями учасників конференції, відвідувачів та гостей сайту. Також усі опубліковані матеріали конференції внесені до наукометричної бази РИНЦ (ліцензійний договір № 543-09/2013).

Збірник буде корисним і цікавим для наукових, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та наукових установ, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня, студентів юридичного спрямування, юристів, адвокатів, правозахисників, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, інших осіб.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика авторських текстів, які були запропоновані учасниками конференції.

Організаційний комітет Міжнародної юридичної науково-практичної Інтернет-конференції не завжди поділяє думки учасників конференції.

Повну відповідальність за зміст тез доповідей, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ББК 67.9 (4Укр)

Усі права захищені. За будь-якого використання матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим.

ISBN 978-966-457-200-4

© Колектив авторів, 2015

© МЮНПІК «Актуальна юриспруденція», 2015

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

Теорія та історія держави і права.

Історія політичних і правових учень. Філософія права

Бедрій Мар'ян Миронович (м. Львів)

Деякі міркування щодо звичаєвого права Пакистану 7

Джавадов Хикмет Аловсат оглы (г. Киев)

Общетеоретические основы использования категории
«эффективность» в юриспруденции 12

Кравчук Валерій Миколайович (м. Київ)

Динаміка поняття «контроль» у сучасній юриспруденції 16

Харитонов Роман Феликсович (г. Одесса)

Отраслевая юридическая компаративистика и другие
компаративистские науки: взаимосвязи, общее и особенное... 20

Чернега Андрій Петрович (м. Київ)

Сутність юридичного обов'язку як категорії 25

СЕКЦІЯ 2.

Конституційне право.

Адміністративне право і процес. Фінансове право.

Інформаційне право. Міжнародне публічне право

Герасименко Дарія Сергіївна (м. Київ)

Сутність фінансово-правового зобов'язання
як фінансового правовідношення 32

Іванов Володимир Георгійович,

Гвозденко Марина Владиславівна (м. Харків)

Інформаційні аспекти захисту авторських прав 35

Калмикова Яна Сергіївна (м. Харків)

Достовірність доказів в адміністративному судочинстві 38

Кравчук Ірина Михайлівна (м. Київ)

Аналіз міжнародного законодавства щодо регулювання
дистанційних адміністративних послуг 41

паративістика і другие компаративістські науки мають багато загального: мають загальні теоретико-методологічні основи і єдиний методологічний інструментарій; вони мають загальний корінь – комплексна наука компаративістика. С другої сторони, галузева юридическа компаративістика і другие компаративістські науки взаємозалежні і при дослідженні своїх власних предметних сфер необхідна їх тісна констеляція.

Список использованных источников:

1. Малиновский А. А. Сравнительное правоведение в сфере уголовного права / А. А. Малиновский. – М.: Международные отношения, 2002. – 376 с.
2. Дамирлі М. А. Порівняльне правознавство і порівняльне релігієзнавство: питання співвідношення і взаємодії / М. А. Дамирлі // Право, держава, духовність: шляхи розвитку та взаємодії. – О.: Фенікс, 2006. – С. 72–75.

СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОГО ОБОВ'ЯЗКУ ЯК КАТЕГОРІЇ

ЧЕРНЕГА Андрій Петрович,

к. ю. н., доцент кафедри правознавства

Київського університету ім. Бориса Грінченка

Жити у суспільстві та бути цілком вільним від нього неможливо. Прагнення кожної людини до найбільшої свободи повинно підтримуватися державою і суспільством, але водночас і стримуватися в правомірних інтересах інших людей. Конкретні обов'язки покладаються на людину не з примхи держави чи суспільства, а тому, що без об'єктивної та усвідомленої наявності їх людина юридично і фактично не може користуватися своїми правами і свободами [1, с. 287].

Людина, знаходячись в суспільстві, постійно взаємодіє з іншими людьми. Відповідно, вона не може не мати обов'язків по відношенню до суспільства, громадян та держави. Тому

обов'язки є такими ж важливими елементами правового статусу як права і свободи [2, с. 165]. Російський юрист Б. Чичерін з цього приводу писав, що «свобода це не тільки набуття і розширення прав. Людина тільки тому і має права, що вона несе обов'язки, і навпаки, від неї можна вимагати виконання обов'язків лише тому, що вона має права. Це два нерозривних початки. Всі ознаки людської особистості і права, що з них витікають, засновані на тому, що людина є істотою розумною і вільною, яка усвідомлює верховенство морального закону і здатна діяти за велінням обов'язку» [3, с. 197].

Так, у ст. 29 Загальної декларації прав людини чітко сформульовано, що кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи [4, ст. 3103]. У ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права встановлено, що кожна людина має право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів та на вільне їх вираження, проте користування цими правами накладає на особу певні обов'язки і відповідальність [5, с. 326–344]. Статтею 23 Конституції України проголошено: «кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості» [6, ст. 2598].

Таким чином і права та свободи, і обов'язки людини є невід'ємними елементами правового статусу особи. Невиконання своїх обов'язків певною частиною суспільства неправомірно обмежує права і свободи інших членів суспільства або перешкоджає у їх здійсненні. Це, у свою чергу, порушує баланс інтересів і створює умови для виникнення конфліктів між людьми. Якщо такі випадки набувають масового характеру, вони стають причиною глобальних кризових явищ у суспільстві, а у разі, коли юридичні обов'язки масово не виконуються посадовими та службовими особами органів державної влади, – стають причиною глобальних кризових явищ у державі.

Юридичні обов'язки людини та громадянина – це встановлені і гарантовані державним примусом конкретні вимоги до поведінки індивіда, офіційна міра належної поведінки. І права, і обов'язки, встановлені нормою права, виражають належну поведінку, проте, якщо право означає *можливість діяти*, то

обов'язок – *необхідність діяти*. Однак категорія належної поведінки не дає достатнього уявлення про права й обов'язки як такі, так як через дану категорію між правами та обов'язками не робиться ніякого розмежування. Обов'язки громадян, перш за все, виражаються у необхідності дотримуватись визначеними нормами права виду і міри поведінки. Тому категорія правової необхідності найбільш повно розкриває сутність юридичного обов'язку. «Необхідність» для розкриття поняття обов'язків відіграє таку ж роль, як і в понятті прав і свобод особи виконує «можливість». Ще одним із конструктивних елементів юридичного обов'язку є відповідальність за невиконання приписів закону. Вона стимулює виконання та неухильне дотримання обов'язків.

Юридична наука розрізняє *природно-правові* та *позитивно-правові* юридичні обов'язки. *Природно-правові обов'язки* – обов'язки кожної людини дотримуватись законів і виконувати їх, піклуватися про навколишнє середовище, оберігати культурну спадщину людства, поважати інших людей. Ці обов'язки випливають з принципів і положень природного права і закріплюються в законах. *Позитивно-правові обов'язки* – прямо встановлені у нормативно-правових актах, тобто вимоги держави до індивідів, що проживають або перебувають на її території. Наприклад, обов'язки платити податки, виконувати військовий обов'язок, збори на мито.

Основні обов'язки звичайно закріплюються в основних законах і деталізуються в поточному законодавстві. Встановлені конституціями обов'язки можуть відноситися одночасно до людини і громадянина, а можуть зобов'язувати тільки громадянина. Перш за все законодавець відносить до таких обов'язків: дотримання Конституції та законів, платити податки, зберігати природу і довкілля, дбайливо ставитися до природних багатств. У конституціях деяких держав встановлюються також обов'язок працювати (Японія, Гватемала), нести військову повинність (Ізраїль), піклуватися про загальне благо (Польща) та про своє здоров'я (Уругвай), виховувати дітей (Італія, Росія) [7, с. 79].

Конституційні обов'язки за своїм смисловим значенням – це загальні обов'язки, що стосуються кожної особи, проте такий характер цих норм не є абсолютним, оскільки сам зміст окремих із них такий, що деякі обов'язки покладаються не на кожну особу, а на окрему частину суспільства. Загальність

обов'язків, закріплених в Основному Законі, означає й загальність їх формулювань. Таке положення витікає із самої природи Конституції, оскільки в ній неможливо вмістити вичерпний перелік усіх обов'язків, до того ж – це заперечує характер основоположного юридичного документа.

Конституційні обов'язки – це встановлена державою і закріплена у Конституції, в інтересах суспільства, необхідність, яка приписує кожній особі певні вид і міру поведінки та відповідальність за невиконання або неналежне їх виконання. *Конституційні обов'язки людини і громадянина* – це закріплена Конституцією України і гарантована відповідним механізмом їх здійснення необхідність вчинення дій, покладена на людину чи громадянина України і безумовна для виконання ними.

У юридичній літературі зустрічаються й інші визначення конституційних обов'язків. Так, найбільш чітко і всебічно їх суть відображають В. Ф. Погорілко та В. Л. Федоренко, *конституційні обов'язки людини і громадянина* – це визначена нормами Конституції та законами України міра обов'язкової, належної поведінки та діяльності у політичній, економічній, соціальній, культурній (духовній) сферах суспільного життя [8, с. 129].

В Україні сутність конституційних обов'язків людини і громадянина вперше ґрунтовно дослідив Л. І. Летнянчин. На його думку, міцність і стабільність конституційного статусу людини і громадянина досягається не лише за допомогою закріплення за ними необхідного комплексу основних прав, а й завдяки покладенню на них конституційних обов'язків перед суспільством і державою. Він визначає *конституційні обов'язки людини і громадянина*, як різновид юридичних обов'язків, визнаних і встановлених державою в інтересах усіх членів суспільства і кожної особи зокрема, заснованих на нормах Міжнародної хартії прав людини та загальнолюдської (християнської) моралі й закріплену в Конституції України необхідність, яка приписує кожному індивіду певні вид і міру поведінки. Включення до визначення поняття конституційних обов'язків моральних елементів є виправданим з огляду на те, що, втілюючи вимоги міжнародних пактів про права людини, моральні принципи, конституційні обов'язки сприяють розвитку демократії, розбудові правової держави, гуманізації суспільних відносин, входженню України до кола цивілізованих країн світу та мають на меті за-

безпечити бажану, з погляду суспільства, поведінку всіх громадян України [9, с. 9, 27].

У конституційних обов'язках втілюються найбільш загальні вимоги щодо поведінки особи, виконання яких необхідне для нормального функціонування суспільства й держави. Крім того, конституційні обов'язки містять у собі ще й морально-правові вимоги до особи, зокрема до її поведінки. Обов'язки дійсно являють собою, в першу чергу, моральні вимоги, оскільки норми моралі передують правовим нормам. А правові вимоги закріплюються з урахуванням норм моралі.

Історичний розвиток закріплення обов'язків у конституціях країн світу свідчить, що вперше обов'язки людини і громадянина були включені до *Конституції Французької Республіки (1795 р.)*, складовою якої була *Декларація прав людини і громадянина (1789 р.)*. Остання ґрунтувалася на доктрині природного права, увібрала в себе такі загальнолюдські цінності, як добро, чесність, гідність, рівність, гуманність, доброчинність, справедливість, любов і повага до ближнього. Звертаючись до моральних засад людини, вона заклала підвалини законослухняності і правопорядку в суспільстві, стала своєрідним стимулом і підґрунтям до побудови правової держави. Декларація закріпила широке коло обов'язків, серед яких – захист і служіння суспільству, підпорядкування законам, повага до державних органів, обов'язок захищати свободу, рівність та власність, сплата податків та ряд інших, і стала еталоном, важливим орієнтиром для подальшого розвитку основних обов'язків.

Закладений у *Декларації* демократичний, гуманістичний потенціал збагатився і набув нового звучання в *Конституції Франції (1848 р.)*, де встановлювалися такі нові обов'язки, як – любити Вітчизну, служити республіці і захищати її ціною свого життя; працювати; дотримуватися законів та моральних правил з метою досягнення загального порядку. Держава зобов'язувала кожного «прагнути до загального добробуту, по-братськи допомагати один одному» [10, с. 28–29]. Надалі, до Першої світової війни, для основних законів країн Європи та Японії характерним було істотне звуження кола основних обов'язків, які, по суті, зводилися до сплати податків та відбування військових повинностей.

Зародження ідеї соціальної держави мало наслідком встановлення обов'язкової початкової освіти громадян, що повинна

була забезпечуватися державою, та обов'язку батьків стосовно дітей. Саме в цей період відбулося остаточне оформлення стандартів класичних основних обов'язків людини і громадянина – захист вітчизни, дотримання конституції і законів, шанування законної влади, повага до людини, сплата податків і зборів, обов'язкова початкова освіта, взаємні обов'язки батьків і дітей, обов'язки щодо власності.

В історії українського конституціоналізму про обов'язки вперше згадується в тексті Конституції Пилипа Орлика (1710 р.). В ній обов'язки прямо не регламентувалися і мали завуальований характер. У Конституції Української Народної Республіки (від 29 квітня 1918 р.) відчувався пріоритет прав громадян, а на обов'язки Конституція прямо не вказувала. Проте «Закон про тимчасовий державний устрій України» (від 29 квітня 1918 р.) проголошував обов'язки українських козаків і громадян щодо захисту Вітчизни, сплати податків і зборів, відбування повинностей.

Обов'язки людини і громадянина знайшли своє широке відображення в українських радянських конституціях (1919, 1929, 1937, 1978 рр.), вони мали на меті врегулювати всі сфери приватного життя людини і стали знаряддям побудови комунізму, що відповідало природі соціалістичної держави.

На сучасному етапі розбудови соціальної та правової держави, юридичні обов'язки закріплені як на найвищому рівні – в Конституції України, так і в поточному законодавстві. Вони охоплюють всі сфери державного та суспільного життя і, в першу чергу, спрямовані на охорону і захист основ конституційного ладу, забезпечення законності і правопорядку в державі та спрямовані на розвиток соціально-економічної системи тощо. Закріплення юридичних обов'язків людини і громадянина в Україні характеризується тим, що: вони в змістовному розумінні відповідають зразкам світового та європейського конституціоналізму; в них закладені власний конституційний досвід та традиції національного державо- і правотворення; вони позбавлені будь-якого ідеологічного забарвлення.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П. М. Права людини і громадянина: Навчальний посібник / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.

2. Тодыка Ю. Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 368 с.
3. Чичерин Б. Несколько современных вопросов / Б. Чичерин. – М.: К. Солдатенков, 1862. – 256 с.
4. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст.3103.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. // П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк Права людини і громадянина: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2004. – 464 с.
6. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2010. - № 72/1. – Ст. 2598.
7. Оборотов Ю. М. Теорія держави і права: Державний іспит / Ю. М. Оборотов, Н. М. Крестовська, А. Ф. Крижанівський, Л. Г. Матвеева. – Харків: Одиссей, 2007. – 256 с.
8. Конституція України. Текст Основного Закону з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду / Огляд і коментарі В. Ф. Погорілка та В. Л. Федоренка. – К.: Наукова думка, 2006. – 344 с.
9. Летнянчин Л. І. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні: проблеми теорії і практики: [монографія] / Л. І. Летнянчин. – Х.: Вид. СПДФО Вапнерчук Н. М., 2006. – 256 с.
10. Конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні / За редакцією академіка НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: Видавництво «Юридична думка», 2008. – 251 с.

